

RUTS

มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคล
ศรีวิชัย

สวทช.
NSTDA

คู่มือ

แนวปฏิบัติ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง แบบมืออาชีพ

คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ได้รับทุนสนับสนุนจาก
สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

คำนำ

คู่มือแนวปฏิบัติการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบมืออาชีพ จัดทำขึ้นโดยรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง ทั้งจากเอกสารงานวิชาการ งานวิจัย ตลอดจนข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการการผลิตไก่พื้นเมืองที่มีประสิทธิภาพ สำหรับเกษตรกร นักวิจัย นักวิชาการ บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจทั่วไป เพื่อมีคู่มือในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และตอบโจทย์ความต้องการของตลาดผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน อีกทั้งเพิ่มโอกาสในการขยายการผลิตที่มีมาตรฐาน และเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติด้านการผลิตไก่พื้นเมืองแบบมืออาชีพ

คู่มือฉบับนี้ ประกอบไปด้วยข้อมูล สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองไทย ระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โรงเรือนเลี้ยงไก่พื้นเมือง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงไก่พื้นเมือง การจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในแต่ละช่วงอายุ การผสมพันธุ์ไก่พื้นเมือง การจัดการฟักไข่ การสุกขาภิบาลและการป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง การฆ่าชำแหละไก่พื้นเมือง และการตลาดไก่พื้นเมืองในพื้นที่ภาคใต้

ณปภัช ช่วยชูหนู และคณะ
2566

การเลี้ยงไก่พื้นเมือง

แบบมืออาชีพ

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบมืออาชีพ

ไก่เป็นสัตว์เลี้ยงซึ่งเป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่สำคัญของมนุษย์ทั่วโลก เนื่องจากไม่มีชนชาติหรือศาสนาใดมีข้อห้ามบริโภคไก่ โดยพบว่ามนุษย์นำมาเลี้ยงเป็นสัตว์เลี้ยงจากรายงานในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 บ่งชี้ว่าบริเวณที่มีการนำไก่ป่ามาเลี้ยงจนพัฒนากลายเป็นสัตว์เลี้ยง หรือที่เรียกว่า ไก่บ้าน (Domesticus) นั้นคือบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พื้นที่ประเทศไทย และประเทศใกล้เคียง และจากหลักฐานใหม่ที่รายงานโดย Peter et al. (2022) ได้ค้นพบสถานที่เลี้ยงไก่บ้านที่แรกของโลก ที่บ้านโนนวัด จังหวัดนครราชสีมา ประเทศไทย เป็นการค้นพบกระดูกไก่บ้านครั้งแรกที่ไม่ใช่ไก่ป่า มีอายุระหว่าง 1250 - 1650 ก่อนคริสตศักราช ซึ่งแตกต่างรายงานเดิมที่เชื่อว่าแหล่งกำเนิดไก่มาจาก อินเดีย จีน หรือ เมโสโปเตเมีย ทั้งนี้เนื่องจากการค้นพบเดิมเมื่อนำกระดูกมาตรวจจำแนกทางพันธุกรรม พบว่า มีความแตกต่างจากไก่บ้านในปัจจุบัน ซึ่งการค้นพบดังกล่าวนี้ การเลี้ยงไก่จึงเกิดขึ้นยุคหินใหม่พร้อมกับการเจริญเติบโตของสังคมมนุษย์ กลุ่มคนจากบริเวณตอนใต้ของประเทศจีนที่มีความรู้ทางด้านเกษตรกรรมที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นำการเพาะปลูกข้าวและธัญพืช เกิดความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหารนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของการเลือกถิ่นฐานของไก่ป่า นำสู่ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับไก่ จากไก่ป่าเป็นไก่บ้าน ที่การเลี้ยงแพร่กระจายไปทั่วโลก พร้อมการคัดเลือก และปรับปรุงพันธุกรรมจนเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของโลกจนถึงปัจจุบัน

สำหรับไก่พื้นเมืองไทยมีชื่อวิทยาศาสตร์ คือ *Gallus gallus domesticus* เป็นไก่ที่มีวิวัฒนาการการปรับปรุงพันธุ์ โดยการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติเป็นหลัก การศึกษาความหลากหลายทางพันธุกรรมของไก่ป่าด้วยวิธีไมโครแซเทลไลต์ พบว่า ไก่ป่าสีแดง ต้มหูแดง ไก่ป่าสีแดงต้มหูขาว และ ไก่พื้นเมืองไทย เช่น ไก่ประดู่หางดำ ไก่แดง และ ไก่ซี ฯ มีความหลากหลายทางพันธุกรรมสูง ไก่พื้นเมืองมีความใกล้ชิดทางพันธุกรรมและจัดอยู่ในกลุ่มที่พัฒนามาจากไก่ป่าสีแดงต้มหูแดง และยังพบว่า ไก่ป่าสีแดงต้มหูขาวมีลำดับทางวิวัฒนาการมาก่อนไก่สายพันธุ์อื่นๆ ดังนั้น จึงสันนิษฐานว่า ไก่ป่าสีแดงต้มหูขาวน่าจะเป็นบรรพบุรุษของไก่พื้นเมือง และไก่อื่นๆ โดยไก่บ้าน หรือไก่พื้นเมืองนั้น มีการเลี้ยงกระจายอยู่ทั่วไปตามหมู่บ้านของเกษตรกรตามวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น เลี้ยงเพื่อเป็นอาหาร เครื่องบอกเวลา เพื่อทำพิธีกรรม เพื่อความบันเทิงเป็นเกมสกีฬา (fighting) และรายได้เสริมของเกษตรกร แต่ปริมาณการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในชนบทนั้นมีจำนวนขึ้นๆ ลงๆ ตามสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะโรคระบาดประจำปี แต่อย่างไรก็ตามไก่พื้นเมืองยังสามารถแพร่ขยายพันธุ์ขึ้นมาทดแทนได้ เนื่องจากไก่พื้นเมืองมีคุณสมบัติที่ดี คือ มีความทนทานต่อสภาพแค้นในชนบท สามารถผสมพันธุ์ และ ฟักไข่ขยายพันธุ์ได้เองตามสภาพธรรมชาติ มีสัญชาตญาณรักษาตัวรอดจากศัตรูต่างๆ มีความต้านทานต่อโรคและพยาธิภายนอกต่างๆ ดีกว่าไก่ที่นำเข้าจากต่างประเทศ นอกจากนั้นมีขนาดตัวพอเหมาะในการบริโภคในครัวเรือน ขนย้ายง่าย ไก่พื้นเมืองนอกจากมีรสชาติเนื้ออร่อย ยังเลี้ยงง่าย จึงมีโอกาที่จะสามารถเลี้ยงขายในเชิงการค้าได้ แต่ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเลี้ยง ซึ่งภายหลังได้มีการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ และการค้าเพื่อให้ผลผลิต (production) ส่วนการวางแผนการตลาดหากได้วางแผนร่วมกันทั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิต พ่อค้ารวบรวม ผู้ประกอบการร้านอาหาร รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมืองด้วยจะช่วยให้ความเสี่ยงทางการตลาดลดลง มีการสำรวจความต้องการผลผลิตในตลาดปัจจุบัน มีการส่งเสริมการตลาด ขยายช่องทางการจัดจำหน่าย ควบคุมการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเกษตรกรสามารถผลิตไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน

ปัจจัยที่จะทำให้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองประสบความสำเร็จนั้นแบ่งออกได้เป็น 5 ส่วนประกอบสำคัญ คือ สายพันธุ์ อาหาร การจัดการเลี้ยงดู การป้องกันและควบคุมโรค และการตลาด

สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองไทย

ไก่พื้นเมืองมีหลากหลายพันธุ์แตกต่างกันตามภูมิภาค เช่น ไก่แจ้ ไก่อยู่ ไก่ตะเภา ไก่คอล่อน และไก่เบตง แต่ส่วนใหญ่เรียกว่า ไก่บ้าน หรือ ไก่พื้นเมือง จะมีรูปลักษณะเหมือนกับสายพันธุ์ที่นำมาใช้กับกีฬาไก่ชน สังเกตได้จากรูปร่างสีขน หน้าเล็ก คางรัด แข้งดำ หรือเหลือง และหงอนหิน ไก่เหล่านี้จะมีรูปร่างใหญ่และลำตัวยาว การเจริญเติบโตได้ดี และแม่พันธุ์ก็ไข่ดก เนื่องจากเป็นไก่ที่ผ่านการคัดเลือกลักษณะดีเด่นมาอย่างยาวนานเพื่อไว้ใช้ในเชิงกีฬา ในด้านการปรับปรุงสายพันธุ์กรมปศุสัตว์ได้ทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เน้นให้ไก่พื้นเมืองที่อัตราการเจริญเติบโตเร็ว ไข่ดก ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้จดทะเบียนรับรองพันธุ์ไก่พื้นเมืองไทยพันธุ์แท้ 4 สายพันธุ์ ได้แก่ ไก่พันธุ์ประดู่หางดำ ไก่เหลืองหางขาว ไก่ซี และไก่แดง เป็นไก่พื้นเมืองไทยสายพันธุ์ที่มีศักยภาพในการผลิต สามารถนำไปเลี้ยงขยายพันธุ์ให้กับเกษตรกรได้ นอกจากนั้นยังมีไก่พื้นเมืองไทยประจำถิ่นที่น่าสนใจในแต่ละภูมิภาคที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงอีกหลายสายพันธุ์

1 ไก่เหลืองหางขาว

ไก่พันธุ์พื้นเมืองที่มีรูปร่างสูง ขนาดใหญ่ หงอนถั่ว ขนลำตัวมีสีดำ มีขนสีขาวยาวแซม ขนปีกสีดำแซมขนขาวปลายปีก ขนพื้นลำตัว และขนปีกปกคลุมด้วยสร้อยคอ สร้อยหลัง และสร้อยปีกสีเหลืองหรือสีเหลืองอมแดงขนหางเป็นพวงสีดำมีขนสีขาวยาวแซมปาก และแข้งมีสีเหลือง ผิวหนังสีขาวอมเหลือง เปลือกไข่สีน้ำตาลอ่อน

ภาพที่ 1 พ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ไก่เหลืองหางขาว

ไก่พันธุ์ประดู่หางดำ มีลักษณะ ปากสีดำใหญ่ โดยปากจะคล้ายปากนกแก้ว ปากบน มีร่องน้ำทั้งสองข้าง ระหว่างร่องน้ำจะเป็นสันราง ตา ตาสีประดู่ หรือแดง อมม่วง หรือ ตาออกสีดำ หรือสีแดง หงอน สร้อยคอ สีประดู่ยาวประบ่า ปีกใหญ่ยาว สร้อยปีกสีเดียวกับสร้อยคอ สร้อยหลังสีประดู่ยาวระย้าประกกัน ขนลำตัวขนปีกและหางสีดำ กะลวย หางดำ โคนขาใหญ่ หน้าอก หน้าอกกว้าง และยาวเนื้อเต็มแน่น ขาแข้ง เล็บและเดือย สีดำ เพศเมียสีเดียวกับเพศผู้แต่ไม่มีสร้อย ไก่ประดู่หางดำ แต่ในกลุ่มประดู่ยังมีการ รับรองพันธุ์เพิ่มในส่วนสีประดู่มะขาม ประดู่แสมดำมะขามไหม้ ประดู่แข้งเขียวตาลาย ประดู่แดง

ภาพที่ 2 พ่อ-แม่พันธุ์ไก่ประดู่หางดำ

ไก่ซี มีรูปร่างโปร่ง ขนลำตัว สร้อยคอ สร้อยหลังและขนหางมีสีขาว ปาก และแข้ง สีเหลืองและขาวอมเหลือง หงอนถั่ว ผิวหนังสีขาวอมเหลือง เปลือกไข่สีขาวนวล

ภาพที่ 3 พ่อ-แม่พันธุ์ไก่ซี

ลักษณะประจำพันธุ์สัตว์ คือ เพศผู้ ลักษณะหงอนถั่ว สีหน้าแดง สีตาเหลือง อกน้ำตาล ปากเหลือง สีขน สร้อยคอ - หลังสีแดง สีผิวน้ำขาวอมเหลือง สีขนหางดำ และแดง สีแข้งเหลือง เพศเมียลักษณะ หงอนถั่ว สีหน้าแดง สีตาเหลือง อกน้ำตาล สีปากเหลือง สีขนคอแดง และแดงอมดำ สีขนลำตัวแดง และแดงอมดำ สีผิวน้ำเหลืองอ่อน สีขนหางแดง และดำ สีแข้งเหลือง

ภาพที่ 4 พ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ไก่แดง

นอกจากสายพันธุ์ดังกล่าวแล้วยังมีสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองประจำถิ่นที่ได้รับความนิยม เช่น ไก่เขียว ไก่เทา ไก่ด่างลาย ไก่นกกรด ไก่แจ้ ไก่คอล่อน และไก่เบตง เป็นต้น

ไก่พื้นเมืองลูกผสมเกิดจากการผสมข้ามสายพันธุ์เพื่อให้เกิดลูกที่มีลักษณะดีเด่นเหนือพ่อแม่ ซึ่งเป็นการรวบรวมลักษณะดีของพ่อแม่ไว้ที่ลูก ประโยชน์ที่ได้ทำให้ลูกไก่ แข็งแรง แม่ไก่ไข่ดก เลี้ยงง่ายโตเร็ว ซึ่งในปัจจุบันมีบริษัทที่ผลิตลูกไก่สามสายเลือดจำหน่าย เช่น ไก่ชัยอารีย์ ไก่บ้านตะนาวศรี แต่มักมีปัญหาด้านการตลาด เนื่องจากลักษณะเนื้อยังแตกต่างจากไก่พื้นเมือง ทั้งนี้หากมีตลาดรับซื้อจะสามารถเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับเกษตรกร ในส่วนไก่พื้นเมืองไทย มีการนำมาผลิตเป็นไก่ลูกผสม อาจทำการผสมพันธุ์ 2 3 และ 4 สายเลือด เพื่อช่วยแก้ปัญหาไก่พื้นเมืองโตช้า ไข่ไม่ดก เช่น ไกลูกผสม ไก่โคราช ไก่พื้นเมืองคอล่อนศรีวิชัย และไก่ขาวดอกแค เป็นต้น

ระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

1 การเลี้ยงแบบขังคอก

การเลี้ยงไก่อยู่ในคอกตลอดเวลา มีการจัดหาน้ำ และอาหารให้เพียงพอต่อความต้องการ ตามอายุการเลี้ยง เป็นระบบการเลี้ยงไก่ที่มีพื้นที่เลี้ยงแบบขังคอก เป็นระบบการเลี้ยงไก่ที่มีพื้นที่เลี้ยงทั้งภายในโรงเรือนซึ่งกรมปศุสัตว์ได้แนะนำพื้นที่ในการเลี้ยงในช่วงอายุ 7 - 16 สัปดาห์ ประมาณ 8 ตัวต่อตารางเมตร และการเลี้ยงไก่ในช่วงหนุ่มสาว (17 - 26 สัปดาห์) จะใช้พื้นที่ 5 - 6 ตัวต่อตารางเมตร

2 การเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย

ระบบการจัดการเลี้ยงไก่ที่ปล่อยให้ไก่ได้ออกมาภายนอกคอก หรือเป็นการปล่อยในพื้นที่โรงเรือนที่มีการจัดการเป็นพื้นที่ที่มีหญ้าปกคลุมทำให้ไก่ได้แสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ เช่น การคลุกฝุ่น การไถ่ขน การจิกกินพืช ผัก แมลง โรงเรือนและพื้นที่ปล่อยเลี้ยงอิสระ นั้นยึดหลักในโรงเรือนใช้พื้นที่ 0.1 ตารางเมตรต่อตัว สำหรับไก่ขุน และ 0.5 ตารางเมตรต่อตัว สำหรับไก่พ่อแม่พันธุ์ โดยมีพื้นที่ปล่อยอิสระที่มีหญ้าให้กิน 5 ตารางเมตรต่อตัว

ทั้งนี้รูปแบบในการจัดการระบบการเลี้ยงของไก่พื้นเมืองในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยสวนยางพารา ปาล์มน้ำมันและสวนผลไม้ ดังภาพที่ 5 นั้นเป็นการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยอิสระ ทำให้ไก่สามารถหากินเองตามธรรมชาติได้ ในส่วนโรงเรือนไก่พื้นเมือง ในสวนยางพารานั้น สามารถทำได้โดยไม่ต้องโค่นต้นยาง การทำโรงเรือนอยู่ระหว่างแถวต้นยางได้ เนื่องจากระยะห่างระหว่างแถวประมาณ 6 - 8 เมตร สามารถใช้วิธีการล้อมตาข่ายเพื่อเป็นขอบเขตให้ไก่อาศัยและป้องกันศัตรูภายนอก แต่ในส่วนโรงเรือนควรจัดการยกพื้นระแนง หรือพื้นซีเมนต์ที่มีวัสดุรองพื้น เช่น แกลบ ขี้เลื่อย ฟางแห้งๆ ที่ช่วยดูดซับมูลเปียก ลดกลิ่น และเป็นการป้องกันโรคระบบทางเดินหายใจ อาจมีการตัดแต่งกิ่งต้นยางบางส่วนเพื่อให้แสงลงพื้นดินได้บ้าง เพื่อลดความชื้นภายในโรงเรือน

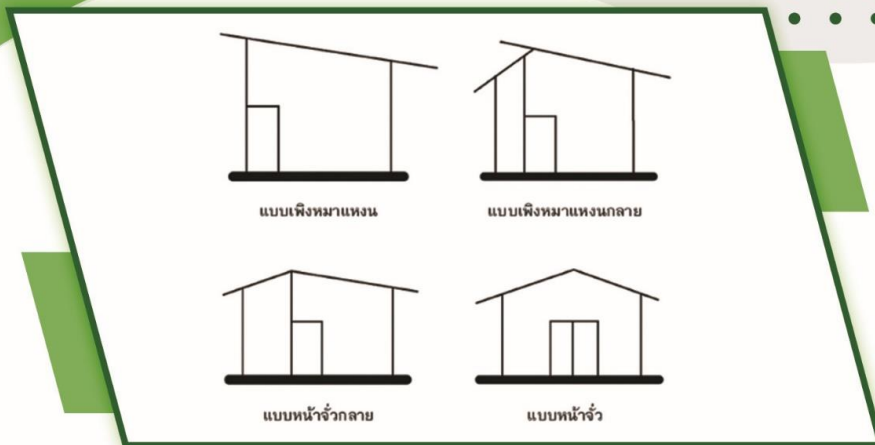

ภาพที่ 5 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองในสวนยางพารา

โรงเรือนเลี้ยงไก่พื้นเมือง

โรงเรือนสำหรับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองนั้นขนาดหรือชนิดวัสดุที่ใช้สร้างขึ้นกับขนาดของการเลี้ยงหรือจำนวนไก่ที่จะเลี้ยง วัตถุประสงค์ของการเลี้ยง เช่น พ่อแม่พันธุ์ เลี้ยงขุน และต้นทุนดำเนินการ โดยโรงเรือนมีหลายรูปแบบ เช่น เพิงหมาแหงนกลาย แบบหน้าจั่ว หรือแบบอื่นๆ ดังภาพที่ 6 การที่จะเลือกแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบและวัตถุประสงค์ของการเลี้ยง และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างโรงเรือน แต่ผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมือง ส่วนใหญ่ในชนบทจะเลี้ยงไก่พื้นเมืองในบริเวณบ้านและทำโรงเรือนไว้ใต้ถุนบ้าน หรือใต้ยั้งฉาง ซึ่งการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในรูปแบบนั้นมีผลต่อคุณภาพการผลิต หากต้องการเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม รายได้ จำเป็นต้องทำโรงเรือนแยกที่พักอาศัย โรงเรือนเลี้ยงไก่พื้นเมืองต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- 1 สามารถป้องกันแดดกันฝนได้ดี
- 2 ภายในโรงเรือนควรโปร่ง ไม่อับทึบ ไม่ชื้น และระบายอากาศดี
- 3 ควรสร้างโรงเรือนแบบประหยัด ใช้วัสดุก่อสร้างที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น
- 4 ป้องกันศัตรูต่างๆ ได้ดี เช่น สุนัข แมว นก งู และหนู ฯ
- 5 ควรห่างจากที่พัก แต่สะดวกต่อการเข้าปฏิบัติงานดูแลไก่พื้นเมือง มีที่ให้อาหาร และน้ำ

ภาพที่ 6 รูปแบบโรงเรือนเลี้ยงไก่พื้นเมือง

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงไก่พื้นเมือง

ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ต่างๆ เพื่อช่วยให้การให้น้ำ ให้อาหารมีความทั่วถึง เพียงพอ ลดปัญหาการแย่งชิง อาหารหกตกหล่น เสียหาย น้ำรั่ว พื้นเปียกแฉะ โดยอุปกรณ์ที่จำเป็นประกอบด้วย

อุปกรณ์ให้น้ำและอาหาร

1 อุปกรณ์ให้อาหาร

เพื่อป้องกันไม่ให้อาหารหกตกหล่น และปลอดภัยจากเชื้อโรคต่างๆ ที่อยู่บนพื้นดิน อาจทำจากวัสดุในท้องถิ่นที่ทำได้ง่าย มีความทนทาน และรักษาความสะอาดได้ง่าย แต่ควรเป็นวัสดุที่มีขอบสูง เพื่อป้องกันการคุ้ยเขี่ย เช่น ถังอาหารแขวน ไม้ไผ่ผ่าซีก หรือ ยางรถยนต์ผ่าซีก สำหรับภาชนะใส่อาหารเลี้ยงลูกไก่พื้นเมืองในระยะแรก ควรใช้ถาด หรือภาชนะก้นตื้นก่อน หลังจากนั้นเปลี่ยนเป็นแบบขอบสูง ต้องมีจำนวนเพียงพอ กับจำนวนไก่พื้นเมืองที่เลี้ยง ซึ่งสามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมการกินอาหาร โดยไก่พื้นเมืองจะต้องได้กินอาหารพร้อมๆ กัน

2

อุปกรณ์ให้น้ำ

เนื่องจากไก่จะกินน้ำประมาณ 3 เท่าของอาหารที่กิน ดังนั้นต้องมีน้ำให้ไก่กินตลอดเวลาโดยอุปกรณ์ให้น้ำ เช่น ถ้วย จาน อ่างดิน หรือกระปุกน้ำ ซึ่งต้องคอยเติมน้ำอยู่บ่อยๆ และล้างทำความสะอาด

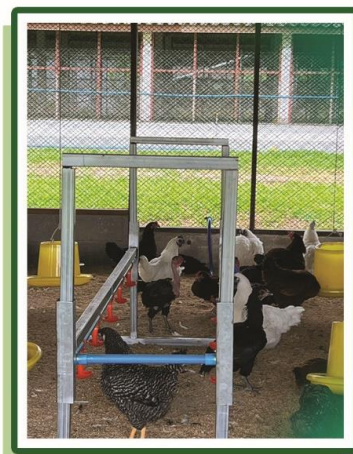
3

รังไข่

เป็นอุปกรณ์จำเป็นหากเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์เพื่อเพาะขยายพันธุ์ ต้องมีจำนวนรังไข่ให้ครบตามจำนวนแม่ไก่พื้นเมือง มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาแม่ไก่พื้นเมืองแย่งรังไข่ ขนาดของรังไข่ควรกว้าง 1 ฟุต ยาว 1 ฟุต สูง 8 นิ้ว แล้วใช้ฟางหญ้าแห้งรองเพื่อป้องกันไข่แตก รังไข่ที่ใช้กันอยู่ทั่วไป อาจจะใช้ขี้เถ้า ขี้ไก่ หรือตะกร้าเก่าๆ ไปวางไว้ให้ไก่พื้นเมืองไข่ก็ได้ ที่สำคัญที่ตั้งของรังไข่ควรอยู่ในที่มืดซิด ไม่ถูกแดด และฝน เนื่องจากจะทำให้ไข่ไก่พื้นเมืองเน่าเสีย ฟักไม่ออก ภายหลังการฟักไข่ควรเปลี่ยนวัสดุรองไข่ทุกครั้ง

ด้วยตามธรรมชาติไก่พื้นเมืองจะไม่ชอบนอนบนพื้นดิน แต่ชอบนอนบนต้นไม้ หรือคอนไม้ ดังนั้น การสร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่พื้นเมืองควรมีคอนนอนให้ไก่พื้นเมืองไว้มุมใดมุมหนึ่งได้พักผ่อนในเวลากลางคืน ที่สำคัญ ควรมีปริมาณความยาวที่เพียงพอ นอนไม่แออัด หรือแย่งที่นอน หรืออาจปรับระบบชุดให้น้ำที่สามารถใช้เป็นคอนนอนได้

ใช้ในกรณีที่ต้องการอนุบาลลูกไก่พื้นเมืองในระยะแรก เพื่อให้ลูกไก่พื้นเมืองมีความแข็งแรงเพียงพอ ควรเตรียมสุมไว้ 1 - 2 ใบ เพื่อใช้ขังแม่ไก่พื้นเมืองและลูกไก่พื้นเมืองใน 1 - 2 สัปดาห์แรก หากจะใช้กรงควรทำเป็นกรงขนาดเล็กโดยยกให้สูงจากพื้นประมาณ 20 - 30 เซนติเมตร หรือใช้แยกไก่ป่วยระหว่างการรักษา

การจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

1 การเลี้ยงลูกไก่ในระยะแรก ช่วงอายุ 0-6 สัปดาห์

ทำได้ 2 วิธี คือ

1.1

การจัดการให้แม่ไก่เลี้ยงลูกเอง ในกรณีการจัดการฟักไข่โดยวิธีธรรมชาติ เมื่อลูกไก่ออกจากไข่แล้วให้ย้ายแม่ไก่และลูกไก่ออกมาขังในสุมหรือในกรง เพื่อให้แม่ไก่ได้ทำหน้าที่กกให้ความอบอุ่นแก่ลูกไก่ โดยไม่จำเป็นต้องใช้ไฟกก จัดให้ไก่ได้กินอาหารและน้ำเต็มที่จะช่วยให้ลูกไก่แข็งแรง ลดอัตราการตายและทำให้แม่ไก่ฟื้นตัวได้เร็วขึ้น เมื่อลูกไก่แข็งแรงดีแล้ว (อายุ 1 - 2 สัปดาห์) จึงเปิดสุมหรือกรงให้ลูกไก่ออกไปหากินกับแม่ไก่ได้ ปล่อยให้แม่ไก่เลี้ยงลูกต่อไปอีกประมาณ 2 สัปดาห์ จึงแยกลูกไก่ออกจากแม่ไก่ นำไปเลี้ยงในกรง หรือเลี้ยงแยกต่างหากเพื่อให้แม่ไก่ได้พักตัว และเตรียมตัวสำหรับการให้ไข่ในรอบต่อไป

1.2

การจัดการกกลูกไก่ วิธีนี้สามารถทำได้ทั้งในกรณี การฟักไข่โดยธรรมชาติ เป็นการแยกลูกไก่ตั้งแต่วันแรกที่ฟักออกมา โดยการนำลูกไก่อกกด้วยไฟฟ้า หรือแก๊ส แทนแทนการกกด้วยแม่ไก่ เพื่อให้แม่ไก่กลับไปวางไข่ได้เร็วขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากลูกไก่แรกเกิดจะไม่สามารถรักษาอุณหภูมิร่างกายให้อบอุ่นได้ และยังหาอาหารกินเองไม่เก่ง ดังนั้น หลังจากที่ลูกไก่อฟักออกมาจะต้องนำไปเลี้ยงในกรงกกที่ให้ ความอบอุ่น จัดให้มีน้ำและอาหารกินอย่างเต็มที่ เพื่อให้ลูกไก่แข็งแรงและเจริญเติบโตปกติจะใช้เวลาประมาณ 3 - 4 สัปดาห์ ขึ้นกับฤดูกาล และสภาพอากาศ อุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับการกก โดยจะเริ่มตั้งแต่ 35 องศาเซลเซียส จากนั้นจะลดอุณหภูมิกลงมาทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละประมาณ 3 องศาเซลเซียส จนกระทั่งลูกไก่สามารถอยู่ที่อุณหภูมิอากาศปกติได้ อย่างไรก็ตาม อุณหภูมินี้เป็นเพียงแนวทางปฏิบัติเท่านั้น ผู้เลี้ยงจะต้องสังเกตพฤติกรรมของลูกไก่ควบคู่ไปด้วย เช่น ถ้าหากอุณหภูมิต่ำเกินไปลูกไก่อจะนอนสุมรวมกัน แต่ถ้าลูกไก่อพยายามหนีห่างจากเครื่องกกแสดงว่าอุณหภูมิสูงเกินไป

อาหารและการให้อาหาร ไก่อายุ 0 - 6 สัปดาห์ ควรให้อาหารผสมสำหรับไก่พื้นเมืองมีโปรตีน 18 เปอร์เซ็นต์ พลังงานใช้ประโยชน์ได้ 2,900 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม แคลเซียม 0.8 เปอร์เซ็นต์ ฟอสฟอรัส 0.4 เปอร์เซ็นต์ เหล็ก 0.5 เปอร์เซ็นต์ และมีส่วนประกอบของกรดอะมิโนครบตามความต้องการ สำหรับวิตามินและแร่ธาตุปลั๊กย่อย (พรีมิกซ์) ที่ใช้ผสมในอาหาร 0.25 เปอร์เซ็นต์ หรือ 250 กรัม ต่ออาหาร 1000 กิโลกรัม นั้นเป็นวิตามิน - แร่ธาตุ ที่ผู้ผลิตผสมในปริมาณตามความต้องการของลูกไก่ อายุ 0 - 6 สัปดาห์ และหาซื้อได้จากร้านขายอาหารสัตว์ทั่วไป ดังสูตรอาหารตัวอย่างในตารางที่ 1 หรืออาหารสำหรับลูกไก่เนื้อ (โปรตีน 21 เปอร์เซ็นต์) จะทำให้ไก่โตเร็วและแข็งแรง เนื่องจากเป็นช่วงที่ไก่ต้องการสารอาหารเพื่อการเจริญเติบโต และระบบทางเดินอาหารของลูกไก่ยังไม่สมบูรณ์จึงย่อยอาหารที่มีเยื่อใยสูงได้ไม่ดี การให้อาหารควรให้บ่อยๆ เพื่อกระตุ้นการกินอาหารของลูกไก่ มีน้ำสะอาดให้ลูกไก่กินตลอดเวลา โดยการให้น้ำและอาหารลูกไก่ใช้ขวดน้ำ 3 ขวด และถาดอาหาร 2 ถาด ต่อไก่ 100 ตัว ซึ่งต้องพิจารณาร่วมกับพฤติกรรมของลูกไก่ด้วยเมื่อทำการให้อาหารลูกไก่ทุกตัวต้องสามารถเข้ากินอาหารได้พร้อมกัน มีการทำวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล โรคหลอดลมอักเสบติดต่อ และฝีดาษตามโปรแกรมวัคซีน

2 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองช่วงอายุ 7 - 16 สัปดาห์

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองช่วงอายุ 7 - 16 สัปดาห์เป็นระยะเจริญเติบโต สามารถเลี้ยงปล่อยฝูงบนพื้นดินหรือพื้นที่มีการปูวัสดุรองพื้นเกลบหรือวัสดุดูดซับความชื้นประมาณ ฝูงละ 100 - 200 ตัว ประมาณ 8 ตัว ต่อตารางเมตร สามารถเลี้ยงโดยไม่ต้องแยกเพศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขายเป็นไก่พื้นเมืองขุน จึงต้องเลี้ยงแบบให้อาหารกินเต็มที่หมายถึงมีอาหารในถังและรางอาหารตลอดเวลา เพื่อเร่งการเจริญเติบโตให้ได้น้ำหนักตามที่ต้องการ มีน้ำสะอาดกินเนื่องจากไก่มีขนาดตัวที่โตขึ้นความต้องการพื้นที่กินน้ำ และอาหารจึงเพิ่มขึ้นประมาณ 4 นิ้วต่อตัว โดยถาดอาหารชนิดแขวน 3 - 4 ถาดต่อไก่ 100 ตัว มีการให้วัคซีนนิวคาสเซิล และหลอดลมอักเสบซ้ำ โดยไก่พื้นเมืองในระยะนี้สามารถเลี้ยงระบบปล่อยลาน หรือกึ่งขังกึ่งปล่อยได้ เพื่อให้ไก่ได้ออกหาอาหารเองตามธรรมชาติ เช่น แมลง หนอน ซึ่งมีการจัดการดังนี้ คือ การงดให้อาหารเช้าเพื่อบังคับให้ไก่ไปหากินเอง ก่อนแต่จะเสริมอาหารผสมในเวลาเย็น ซึ่งวิธีการนี้จะฝึกให้ไก่กลับมาเข้าคอกในตอนเย็นอีกด้วย

สำหรับอาหารผสมที่ให้อาหารต้องมีปริมาณโปรตีน 14 - 15 เปอร์เซ็นต์ พลังงานใช้ประโยชน์ได้ 3,000 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม หรือใช้อาหารที่มีโปรตีน 17 - 18 เปอร์เซ็นต์ ผสมกับวัตถุดิบอาหารที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ปลายข้าวรำละเอียด ข้าวโพดบด โดยใช้อาหารสำเร็จรูป 90 เปอร์เซ็นต์ ผสมกับวัตถุดิบในท้องถิ่น 10 เปอร์เซ็นต์ จะช่วยลดต้นทุนค่าอาหารลงได้ ซึ่งปกติไก่ในระยะนี้เมื่ออายุ 12 สัปดาห์ จะสามารถจำหน่ายได้โดยมีน้ำหนักตัวประมาณ 1.3 - 1.5 กิโลกรัม

3 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระยะไก่สาว 17-26 สัปดาห์

ไก่พื้นเมืองในระยะนี้เข้าสู่วัยหนุ่มสาวเป็นไก่ที่คัดเลือกเพื่อใช้ในการทำพ่อ-แม่พันธุ์ ซึ่งไก่เหล่านี้ส่วนใหญ่จะถูกคัดเลือกลักษณะดี ตรงตามสายพันธุ์และเลี้ยงแยกเพศตั้งแต่อายุ 8 - 12 สัปดาห์ การเลี้ยงไก่สาวในระยะนี้จะมีการถ่ายพยาธิภายใน และพยาธิภายนอก การให้อาหารแบบควบคุมปริมาณ สุ่มชั่งน้ำหนักทุกสัปดาห์ เปรียบเทียบตารางมาตรฐาน คัดไก่ป่วยออกจากฝูงเมื่อเห็นไก่แสดงอาการผิดปกติ ทำให้พื้นคอกแห้งอยู่เสมอ เพื่อการป้องกันไม่ให้ไก่ป่วย ซึ่งในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองหากมีการจัดการที่ดีไก่จะแข็งแรง เลี้ยงง่าย การใช้ยารักษาไก่จะน้อยลง ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงควรสร้างคอกไก่ให้ระบายอากาศได้ดี ลดความชื้นภายในคอก และมีอากาศเย็น การให้แสงสว่างแก่ไก่สาวในเล้าระยะนี้ใช้แสงธรรมชาติประมาณ 12 ชั่วโมง อาจมีการเพิ่มแสงในช่วงที่ฤดูหนาวที่มีวันสั้น ซึ่งพระอาทิตย์จะตกดินเร็ว ความต้องการอาหารของไก่สาวอาหารผสมที่มีโปรตีน 12 - 14 เปอร์เซ็นต์ พลังงานใช้ประโยชน์ได้ 2,900 - 3,000 กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม

สำหรับการเลี้ยงในพื้นที่เลี้ยงกว้าง เช่น ในไร่นา สวน สามารถปล่อยไก่ให้หากินเองตามธรรมชาติจะช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารลงมาก 60 - 70 % ของอาหารที่เลี้ยงแบบขังคอก แต่จะจัดหาน้ำใส่ภาชนะให้ไก่ได้กินตลอดเวลา ซึ่งการเลี้ยงแบบปล่อยไก่จะแข็งแรง ลดปัญหาการจิกชน

4 การจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองพ่อแม่พันธุ์

ไก่พื้นเมืองจะเริ่มวางไข่ฟองแรกเมื่ออายุประมาณ 6 - 7 เดือน (ขึ้นอยู่กับสายพันธุ์และความสมบูรณ์พันธุ์) ดังนั้นต้องย้ายแม่ไก่สาวเล้าผสมพันธุ์ และย้ายพ่อพันธุ์เข้าเล้าในสัดส่วนที่เหมาะสม จากนั้นนำรังไข่เข้าไปติดตั้งก่อนแม่ไก่เริ่มวางไข่ วางเมื่อไก่สาวเริ่มไข่ให้เปลี่ยนสูตรให้มีโภชนาการเพิ่มขึ้น เพื่อไก่นำไปสร้างฟองไข่รวมทั้งเพิ่มสำคัญแร่ธาตุ

แคลเซียมจากเดิม 0.90 เปอร์เซ็นต์ เป็น 3.75 เปอร์เซ็นต์ ฟอสฟอรัสใช้ประโยชน์ 0.35 เปอร์เซ็นต์ เพื่อนำไปสร้างเปลือกไข่ อาหารสำหรับไก่พ่อแม่พันธุ์ต้องการโภชนาการเพื่อดำรงชีพ การให้ไข่ การสร้างภูมิคุ้มกัน และการสะสมไขมันในฟองไข่เพื่อเป็นอาหารสำหรับตัวอ่อน เพื่อใช้ในการพัฒนาการของลูกไก่ ไก่พ่อแม่พันธุ์ต้องการโปรตีน ประมาณ 15 - 16 เปอร์เซ็นต์ ในอาหารจะต้องมีวิตามิน และแร่ธาตุเพียงพอต่อความต้องการ สำหรับการเลี้ยงไก่แบบปล่อยอิสระต้องการอาหาร ประมาณ 90 - 120 กรัม/ตัว/วัน สูตรอาหารสำหรับไก่พ่อแม่พันธุ์ อาจแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ขึ้นกับชนิดของวัตถุดิบที่มีในแต่ละพื้นที่รวมทั้งราคาวัตถุดิบด้วย การจัดการแสงสว่างให้เป็นระบบต่อเนื่องกันวันละ 16 ชั่วโมง โดยการเพิ่มแสงด้วยหลอดไฟฟ้าช่วงเช้า และช่วงเย็น

ตัวอย่างสูตรอาหารสำหรับไก่พื้นเมืองแต่ละระยะ

ตารางที่ 1 สูตรอาหารลูกไก่พื้นเมืองอายุ 0 - 6 สัปดาห์

สูตรอาหาร			องค์ประกอบ ทางเคมีของอาหาร	เปอร์เซ็นต์
วัตถุดิบอาหาร	1	2		
ข้าวโพด	63.37	56.75	โปรตีน	18
รำละเอียด	10	15	กรดอะมิโนที่จำเป็น	
กากถั่วเหลือง	10.88	21	ไลซีน	0.95
ใบกระถิน	4	-	เมทไธโอนีน+ซิสทีน	0.63
ปลาป่น	10	5	ทริโตะเฟน	0.20
เปลือกหอย	1	0.5	ทรีโอนีน	0.69
ไคแคลเซียมฟอสเฟส	-	1.0	พลังงานใช้ประโยชน์ได้ (Kcal/kg)	2,900
เกลือ	0.5	0.5	แคลเซียม	0.80
พรีมิกซ์ไก่	0.25	0.28	ฟอสฟอรัส	0.40
สมุนไพร	180	180	หมายเหตุ ข้าวโพดและปลายข้าวทดแทนกันได้ สมุนไพรประกอบด้วยฟ้าทลายโจร 144 กรัม ขมิ้น 7 กรัม และไพล 29 กรัม น้ำหนักแห้ง (ทดแทนการใช้ยาปฏิชีวนะ)	
รวม	100	100		

ที่มา : ดัดแปลงจาก กรมปศุสัตว์ (2550)

ตารางที่ 2 สูตรอาหารไก่พื้นเมืองอายุ 7 - 16 สัปดาห์

สูตรอาหาร			องค์ประกอบ ทางเคมีของอาหาร	เปอร์เซ็นต์
วัตถุดิบอาหาร	1	2		
ข้าวโพด	73	63.75	โปรตีน	14.5
รำละเอียด	5	18	กรดอะมิโนที่จำเป็น	
กากถั่วเหลือง	4	-	ไลซีน	0.69
ใบกระถิน	12.25	11	เมทไธโอนีน+ซิสทีน	0.54
ปลาป่น	3	-	ทริปโตเฟน	0.15
เปลือกหอยป่น	1	5	ทรีโอนีน	0.54
ไคแคลเซียมฟอสเฟส	1	0.5	พลังงานใช้ประโยชน์ได้ (Kcal/kg)	3,000
เกลือ	0.5	1	แคลเซียม	0.85
ฟอสฟอรัส	0.25	0.5	ฟอสฟอรัส	0.53
สมุนไพร	180	0.25	หมายเหตุ ข้าวโพดและปลายข้าวทดแทนกันได้ สมุนไพรประกอบด้วยฟ้าทลายโจร 144 กรัม ขมิ้น 7 กรัม และไพล 29 กรัม น้ำหนักแห้ง (ทดแทนการใช้ยาปฏิชีวนะ)	
รวม	100	100		

ที่มา : ดัดแปลงจาก กรมปศุสัตว์ (2550)

ตารางที่ 3 สูตรอาหารไก่พื้นเมืองอายุ 17 - 26 สัปดาห์

สูตรอาหาร				องค์ประกอบ ทางเคมีของอาหาร	เปอร์เซ็นต์
วัตถุดิบอาหาร	1	2	3		
ข้าวโพด	-	-	62	โปรตีน	12
ข้าวเปลือกบด	76	67.5	-	กรดอะมิโนที่จำเป็น	
รำละเอียด	10	20	18	ไลซีน	0.53
กากถั่วเหลือง	7	5	-	เมทไธโอนีน+ซิสทีน	0.48
ถั่วเหลืองไขมันเต็ม	-	-	16	ทรีปโตเฟน	0.12
ปลาป่น	-	5	-	ทรีโอนีน	0.45
เปลือกหอยบ่น	1	0.5	1.2	พลังงานใช้ประโยชน์ได้ (Kcal/kg)	3,000
โดแคลเซียมฟอสเฟส	1	1	1.7	แคลเซียม	0.9
เกลือป่น	0.25	0.5	0.50	ฟอสฟอรัส	0.45
พรีมิกซ์ไก่	0.5	0.25	0.25	หมายเหตุ ข้าวโพดและปลายข้าวทดแทนกันได้ สมุนไพร ประกอบด้วยฟ้าทลายโจร 144 กรัม ขมิ้น 7 กรัม และไพล 29 กรัม น้ำหนักแห้ง (ทดแทนการใช้ยาปฏิชีวนะ)	
สมุนไพร	180	180	180		
รวม	100	100	100		

ที่มา : ดัดแปลงจาก กรมปศุสัตว์ (2550)

ตารางที่ 4 สูตรอาหารไก่พื้นเมืองพ่อแม่พันธุ์

สูตรอาหาร				องค์ประกอบ ทางเคมีของอาหาร	เปอร์เซ็นต์
วัตถุดิบอาหาร	1	2	3		
ข้าวโพด	60.5	63.5	66.06	โปรตีน	15-16
กากถั่วเหลือง	24	21	14.63	กรดอะมิโนที่จำเป็น	
ใบกระถิน	4	4	4	ไลซีน	0.71
ปลาป่น	-	-	5	เมทไธโอนีน+ซิสทีน	0.1
เปลือกหอยป่น	8.5	8.5	8.5	ทริปโตเฟน	0.15
ไคแคลเซียมฟอสเฟส	2.1	2.1	1	พลังงานใช้ประโยชน์ได้ (Kcal/kg)	2,900
เกลือ	0.5	0.5	0.5	แคลเซียม	3.75
เมทไธโอนีน	0.1	0.10	0.06	ฟอสฟอรัส	0.35
สมุนไพร	180	180	180	หมายเหตุ สมุนไพร ประกอบด้วยฟ้าทลายโจร 144 กรัม ขมิ้น 7 กรัม และไพล 29 กรัม น้ำหนักแห้ง อาหารไก่พ่อแม่พันธุ์ให้ลดเปลือกหอยและ ไคแคลเซียมฟอสเฟส ลงเหลือ 1 กิโลกรัม และเพิ่มข้าวโพดทดแทนลงในสูตร	
รวม	100	100	100		

ที่มา : ดัดแปลงจาก กรมปศุสัตว์ (2550)

การผสมพันธุ์และการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมืองในประเทศไทยมีหลายสายพันธุ์ ส่วนใหญ่จะอาศัยการจำแนกสายพันธุ์โดยดูจากลักษณะของสีขน เช่น ไก่ประดู่หางดำ ไก่เหลืองหางขาว ไก่สี และไก่นกแดง เป็นต้น แต่สายพันธุ์ที่ควรเลี้ยงต้องมาจากพัฒนาสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองให้มีลักษณะที่โตเร็ว ให้ไข่ตก อย่างไรก็ดีตาม การคัดเลือกไก่ที่จะนำมาใช้เป็นพ่อ-แม่พันธุ์นั้น เกษตรกรควรจะมีการคัดเลือกไก่ที่มีลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

1 ลักษณะพ่อพันธุ์ที่ดี

จะต้องมีรูปร่างสมบูรณ์แข็งแรง มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 2.5 กิโลกรัม ขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 9 เดือนขึ้นไปแต่ไม่ควรเกิน 3 ปี

2 ลักษณะแม่พันธุ์ที่ดี

จะต้องมีรูปร่างสมบูรณ์แข็งแรง ไข่ดก มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 1.5 กิโลกรัม ขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 7 เดือนขึ้นไปแต่ไม่ควรเกิน 3 ปี และต้องมีประวัติการให้ไข่อย่างน้อยปีละไม่น้อยกว่า 4 ชุด อย่างน้อยชุดละไม่น้อยกว่า 12 ฟอง เลี้ยงลูกเก่ง ไม่มีนิสัยดุร้าย และไม่จิกตีลูกของแม่ไก่ตัวอื่น

สัดส่วนการผสมพันธุ์

ในการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ การเลี้ยงแบบปล่อยนั้นจะต้องใช้ไก่ตัวผู้คุมฝูง ในอัตราส่วนตัวผู้ 1 ตัวต่อไก่ตัวเมีย 5 - 8 ตัว แต่หากเป็นการเลี้ยงในโรงเรือนไก่พื้นเมืองสามารถคุมฝูงได้ 10-12 ตัว

การจัดการฟักไข่

การฟักไข่ของสัตว์ปีกนั้นสามารถทำได้ 2 วิธี คือ การฟักไข่แบบธรรมชาติ เป็นการฟักไข่โดยแม่สัตว์ปีก และการฟักไข่แบบใช้ตู้ฟัก

การฟักไข่แบบธรรมชาติ

การฟักไข่แบบธรรมชาติเป็นการฟักไข่โดยใช้แม่สัตว์ปีกกกไข่ให้ความอบอุ่น กับ ฟองไข่ให้มีการเจริญของตัวอ่อนจนกระทั่งฟักออกเป็นตัว ดังภาพที่ 7 ซึ่งเป็นวิธีการนี้จะเกิดขึ้นตามธรรมชาติในกลุ่มสัตว์ปีก แม่ไก่จะออกไข่ชุดละประมาณ 10 - 15 ฟอง ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน และทำการฟักไข่ 21 วัน สามารถฟักออกประมาณ 8 - 10 ตัว หลังจากนั้นใช้เวลาเลี้ยงลูกนานประมาณ 4 - 6 สัปดาห์ ถึงจะกลับมาวางไข่ใหม่อีกครั้ง โดยพฤติกรรมการเลี้ยงลูกจะลดลงเมื่อแม่ไก่เริ่มกลับมาวางไข่ ทำให้แม่ไก่พื้นเมืองสามารถวางไข่ และฟักไข่ได้ประมาณ 4 - 5 ชุด ผลิตลูกไก่ประมาณ 40 - 60 ตัว ซึ่งการจัดการฟักไข่โดยวิธีธรรมชาตินี้ สามารถปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้โดยการจัดการดังต่อไปนี้ การคัดเลือกแม่พันธุ์ และการจัดเตรียมแม่พันธุ์ การเตรียมรังไข่ และวัสดุรองรัง การจัดการฟักไข่โดยแม่ด้วยวิธีธรรมชาติ เช่น การจัดหาอาหารมาวางใกล้ๆ รังฟัก

ภาพที่ 7 แม่ไก่ฟักไข่

การฟักไข่โดยใช้ตู้ฟักไข่

ตู้ฟักไข่มีการพัฒนาระบบการทำงานและการควบคุมปัจจัยต่างๆ เลียนแบบธรรมชาติของแม่ไก่ และด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบันมีลักษณะเป็นตู้โครงสร้างตู้ ผนังตู้ทำด้วยวัสดุที่เป็นฉนวนเพื่อให้สามารถเก็บความร้อนไว้ได้ มีการควบคุมอุณหภูมิ ความชื้น การหมุนเวียนอากาศ และการระบายอากาศให้เป็นไปตามความต้องการ

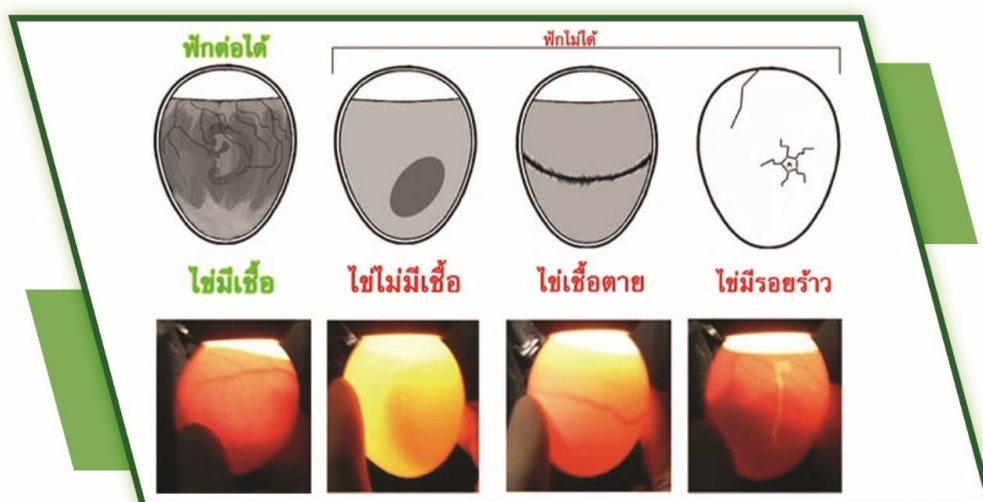
ในการเจริญเติบโตของตัวอ่อนลูกไก่ ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 ตูฟักไข่และลูกไก่ที่ได้จากการฟัก

การจัดการส่องไข่ฟัก

การส่องไข่ฟัก เพื่อให้ทราบว่าไข่ฟองใดมีเชื้อ หรือไม่นั้น สามารถช่วยทำให้การฟักไข่ด้วยตูฟัก และการฟักด้วยแม่พันธุ์มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น โดยใช้ไฟฉายส่องเพื่อคัดไข่ฟักที่ไม่มีเชื้อออกเป็นการช่วยให้แม่ไก่สามารถฟักไข่ที่มีเชื้อได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งการส่องไข่ฟักสามารถทำได้ตั้งแต่อายุการฟักไข่ 5 วัน ซึ่งไข่ฟักที่ไม่มีเชื้อยังสามารถนำไปบริโภคได้ ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ลักษณะของไข่ไม่มีเชื้อและไม่มีเชื้อ

การสุขาภิบาลและการป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมืองนั้นแข็งแรง และทนทานต่อสภาพแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตามการเลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพนั้นการป้องกันดีกว่าการรักษา เนื่องจากการป่วยของไก่สร้างผลเสียต่อคุณภาพผลผลิต และการวางแผนทางการตลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคระบาด ดังนั้นเพื่อลดการสูญเสียจึงต้องมีการจัดการสุขาภิบาล และมีการให้วัคซีนเพื่อป้องกันโรค ซึ่งในการสุขาภิบาลมีขั้นตอนดังนี้

1

การทำความสะอาดโรงเรือนและภาชนะให้น้ำ และอาหารให้สะอาดอยู่เสมอ และอย่าปล่อยให้โรงเรือนชื้นแฉะ อย่าให้มีแอ่งน้ำขังสกปรกข้างโรงเรือน

2

หากพบไก่ป่วยให้คัดแยกไก่ป่วยนั้นออกมาทันที

3

การกำจัดซากไก่ป่วย ต้องไม่ทิ้งซากไก่อตายให้สัตว์อื่นกิน หรือทิ้งลงแหล่งน้ำ เพราะจะทำให้เชื้อโรคจะแพร่ระบาด

4

หากมีการนำไก่มาใหม่จากแหล่งอื่นก่อนที่จะนำเข้ามาเลี้ยงในฝูง ควรแยกเลี้ยงไว้ต่างหากเพื่อกักโรคอย่างน้อย 15 วัน เพื่อกักโรครอดูอาการก่อนปล่อยเลี้ยงรวม

5

ถ้าหากพบว่าไก่ที่กำลังเลี้ยงอยู่ป่วย ผู้เลี้ยงจะต้องรีบปรึกษาสัตวแพทย์ หรือผู้รู้ทันทีเพื่อหาทางรักษา และป้องกัน

การจัดการให้วัคซีนป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง

ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองการทำวัคซีนเป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องจากการช่วยป้องกันโรคระบาดที่จะเกิดขึ้นในฝูงไก่ ซึ่งการให้วัคซีนจะประสบผลสำเร็จนั้นควรมีการปฏิบัติดังนี้

1

ไก่ที่ทำวัคซีนต้องเป็นไก่ที่มีสุขภาพแข็งแรง

2

วัคซีนที่ใช้จะต้องมีคุณภาพดี มีการจัดเก็บที่ถูกวิธีไม่หมดอายุ

3

อุปกรณ์ที่ใช้ทำวัคซีนจะต้องสะอาด และผ่านการต้มฆ่าเชื้อโรคที่ถูกวิธี

4

การทำวัคซีนต้องถูกวิธีไก่ได้รับวัคซีนครบโดส

5

ศึกษาวิธีการให้วัคซีนอย่างถูกต้อง ปฏิบัติตามคำแนะนำ

แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญคือการป้องกันจากการสุขาภิบาลลดปัจจัยโน้มนำที่จะส่งผลให้สัตว์เกิดความเครียด ซึ่งจะส่งผลให้สัตว์สุขภาพอ่อนแอ ทำให้ง่ายต่อการติดโรค โดยโปรแกรมวัคซีนในไก่พื้นเมืองที่แนะนำ ดังตารางที่ 5 ซึ่งวัคซีนเหล่านี้ กรมปศุสัตว์ให้บริการฟรีแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง

ภาพที่ 10 ตัวอย่างวัคซีน

ที่มา : กรมปศุสัตว์ (2559)

วิธีการให้วัคซีน

- 1 การหยอดตา ให้ตึงหนังตาล่างหยอดวัคซีนลงในตา
- 2 การหยอดจมูก ใช้นิ้วประคองคอ ตะแคงหัวลูกไก่ และหยดวัคซีนลงในรูจมูก
- 3 การหยอดปากใช้นิ้วหัวแม่มือกดขากรรไกรล่างเพื่อเปิดปาก แล้วหยดวัคซีน
- 4 การแทงปีก ใช้เข็มแทงปีกจุ่มวัคซีนในขวดให้มิดเข็ม โดยแทงผ่านพังผืดของปีก ระวังอย่าให้ถูกเส้นเลือด

ตารางที่ 5 โปรแกรมวัคซีนในไก่พื้นเมืองขุน

อายุ	วัคซีน	วิธีให้วัคซีน	ปริมาณการให้วัคซีน
1-3 วัน	นิวคาสเซิล หลอดลมอักเสบ (ครั้งที่ 1)	หยอดตาหรือจุมูก	1 หยอด
7-10 วัน	ฝีดาษ	แทงปีก	1 ครั้ง
14 วัน	หลอดลมอักเสบ	หยอดตาหรือจุมูก	1 หยอด
21 วัน	นิวคาสเซิล (ครั้งที่ 1)	หยอดตาหรือจุมูก	1 หยอด
ซ้ำทุก 3 เดือน	นิวคาสเซิล (ครั้งที่ 1)	หยอดตาหรือจุมูก	1 หยอด

ที่มา : ดัดแปลงจาก สำนักสัตวศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 9 (2555)

การจัดการให้วัคซีนป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมักประสบปัญหาไก่ติดพยาธิ เนื่องเป็นการเลี้ยงแบบปล่อยพื้นและไก่หากินเองตามธรรมชาติ การติดพยาธิจะไม่ทำให้ไก่ตาย แต่จะสร้างความรำคาญ รบกวนสุขภาพทำให้การให้ผลผลิต และการเจริญเติบโตลดลง เนื่องจากไก่จะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการไ้ขน แต่ถ้ารุนแรงมากอาจทำให้ตายได้จากอาการเกิดโรคโลหิตจาง และการเกิดโรคอื่นซ้ำเติม โดยพยาธิไก่แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือพยาธิภายในกับพยาธิภายนอก

พยาธิภายนอกที่พบเห็นได้บ่อยสำหรับไก่พื้นเมือง ได้แก่ เหา ไร หมัดและเห็บ การกำจัดพยาธิภายนอกทำได้ โดยการจุ่มไก่ลงในน้ำผสมยาฆ่าพยาธิหรือน้ำสมุนไพร เช่น น้อยหน่า หางไหล หรือโลชั่น หนอนตายหยาก สะเดา ยาเส้น หรือยาฉุน ยากลุ่มเซฟวิน เป็นต้น นอกจากนี้จะต้องฉีดพ่นยาฆ่าแมลง หรือน้ำผสมสมุนไพรกำจัดแมลงตามโรงเรือน รางไข่ ทุกๆ 3 เดือน

พยาธิภายในที่พบบ่อย ได้แก่ พยาธิตัวตืด และพยาธิตัวกลม การป้องกัน และกำจัด จะต้องให้ไก่กินยาถ่ายพยาธิภายใน เช่น เปปเปอร์ราซิน เป็นระยะๆ หรืออาจจะใช้พืชสมุนไพร เช่น หมาก บอระเพ็ด ป้อนให้กิน

การชำแหละไก่พื้นเมือง

ขั้นตอนการชำแหละไก่พื้นเมือง

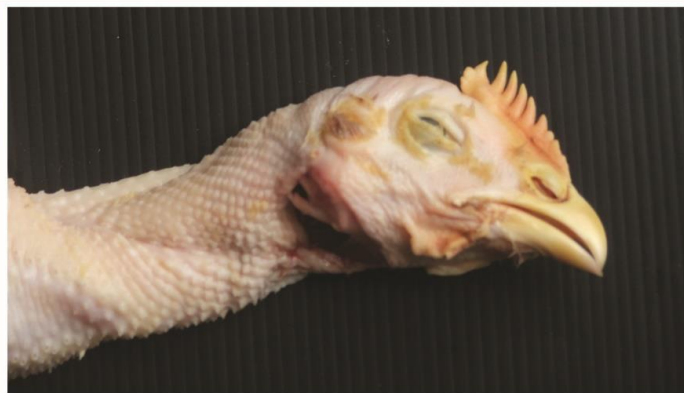
ให้ไก่อดอาหาร 12-24 ชั่วโมง ซึ่งจะช่วยลดปริมาณอาหารในลำไส้ และง่ายต่อการผ่าเอาเครื่องในออก แต่ขณะอดอาหารควรกินน้ำตลอดเวลา

1

คัดเลือกไก่ที่มีรูปร่างดี สมบูรณ์ กระดูกไม่หัก
ไม่มีการสะสมไขมัน

2

การเชือดคอไก่ การจับไก่ให้จับโดยใช้มือที่ไม่ถนัด สอดเข้าใต้ปีก โดยหงายมือขึ้น ให้นิ้วชี้อยู่ระหว่างกลางปีก ทั้งสองข้าง แล้วใช้นิ้วหัวแม่มือถึงส่วนคอของไก่แล้วใช้มือที่ถนัดถือมีดการเชือดให้เฉียงมาทางซ้ายเล็กน้อยให้ตัดเส้นโลหิตดำใหญ่ที่คอขาดพลต้องมีขนาดเล็ก เรียบ ไม่มีลักษณะขาดวิน สะอาด คอสัตว์ไม่มีรอยชำ เลือดไหล ออกหมด ไม่มีเลือดค้างใต้ผิวหนัง

ภาพที่ 11 ลักษณะบาดแผลการเชือดคอ

3

หลังการเชือดคอแล้ว ให้นำไก่ไปล้างน้ำให้ชนไก่เปียกทั้งตัว โดยการใช้มือลูบทวนขน

4

การลวกน้ำร้อนควรใช้น้ำร้อนที่มีอุณหภูมิประมาณ 60 - 70 องศาเซลเซียส (ทดสอบโดยใช้มือ จุ่มขนาด ความร้อน ขนาดพอทนได้) หากน้ำร้อนเกินไปให้เติมน้ำเย็น การลวกน้ำร้อนไก่ให้เริ่มจากการลวกขาทั้งสองข้างก่อน จากนั้นให้ทำการลวกส่วนของลำตัวให้น้ำร้อนท่วมตัวไก่ประมาณ 30 วินาที หากลวกน้ำร้อนนานเกินไปจะทำให้หนังไก่สุก การถอนขนจะทำให้หนังไก่เป็นแผล ซากที่ได้จะไม่สวย

5

การทำความสะอาดตัวไก่หลังถอนขน โดยการใช้ชนไก่ที่ถอนออกมาแล้วถูตามตัวไก่ให้ทั่ว จะทำให้ส่วนของหนังกำพริบหลุดออกไป จากนั้นให้ล้างด้วยน้ำสะอาดจนผิวหนังไก่สะอาด

6

การผ่ากระเพาะพัก (crop) ซึ่งจะอยู่ด้านซ้ายของลำตัวไก่ ให้จับไก่คว่ำหน้า แล้วผ่าหนังคอไก่เป็นแผลขนาดเล็ก ใช้มือดึงออก

7

การผ่าเอาเครื่องในออก ให้จับไก่หงายลำตัวขึ้น ดันขาไก่ทั้งสองข้างไปด้านหน้าเล็กน้อย แล้วใช้มีดผ่าบริเวณช่องท้อง ได้กว้างประมาณ 2 นิ้ว ให้เป็นแผลยาวขนาด 3 นิ้ว จากนั้นยกตัวไก่ขึ้นในลักษณะโดยใช้มือข้างไม่ถนัดสอดจับบริเวณอก และใช้มือข้างถนัดค่อยๆ ดึงลำไส้ออกมา ก่อนแล้วค่อยตามด้วยกึ๋น ตับ หัวใจ ในการเอาเครื่องในออกต้องกระทำด้วยความระมัดระวังมิฉะนั้นจะทำให้ตับและ และถุงน้ำดีแตก

8

การแบ่งชิ้นส่วนให้เริ่มจากนำส่วนน้องและสะโพกออกจากลำตัวก่อนการชำแหละให้ตัดผ่านข้อต่อสะโพกกับลำตัวโดยไม่ให้มีติโดนข้อต่อกระดูก และมีหนังหุ้มซากสมบูรณ์

9

การตัดปีก ทั้งสองข้าง ต้องตัดผ่านข้อต่อกระดูกเช่นกัน

10

การเลาะเนื้อหน้าอกให้เริ่มจากด้านหลังของลำตัวไก่ ใช้มีดเลาะเนื้อมาจนถึงกระดูกหน้าอกแล้วเริ่มทำอีกด้านแบบเดียวกัน โดยพยายามให้เนื้อออกมาจากกระดูกหน้าอกให้มากที่สุด

11

การเลาะเนื้อหน้าอก จะพบเนื้อสันใน หรือ (inner fillet, pectoralis minor) เป็นรูปใบไม้ 2 ชิ้น

ขั้นตอนการแต่งซาก

1

ส่วนสะโพก และน่อง แบ่งเป็น 2 ส่วน โดยการตัดผ่านข้อต่อกระดูก และมีหนังหุ้มซากสมบูรณ์

2

ปีกนำมาแบ่งเป็น 2 ส่วน โคนปีก และปลายปีก

3

เนื้อหน้าอกนำมาแบ่งเป็น 2 ส่วน เท่าๆ กัน โดยตัดแต่งหนังส่วนเกินทิ้ง และมีหนังหุ้มหน้าอก

4

ชิ้นส่วนแต่ละชิ้นต้องตัดแต่งส่วนหนัง และเนื้อที่ขาดวินออก ชิ้นส่วนทุกชิ้นต้องสะอาดไม่มีคราบเลือดติด ไม่แห้ง ส่วนของอวัยวะภายในจะมีส่วนของหัวใจ ตับ (ให้เอาถุงน้ำดีออก) กิ้น (ให้ตัดส่วนของกระเพาะให้ออก) ล้างสะอาดผ่าเอาอาหารออก

ชิ้นส่วนของซาก

น้ำหนักมีชีวิต (live weight) น้ำหนักหลังถอนขน เชือดคอ (dressed weight) น้ำหนักหลังเอาเครื่องในออก (eviscerated weight) ปีก (wing) สะโพก (thigh) น่อง (drum stick) เนื้ออก (breast) หัวใจ (heart) ตับ (liver) กิ้น (gizzard) ไขมันช่องท้อง (abdominal fat) ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 องค์ประกอบซาก

การตลาดไก่พื้นเมืองในพื้นที่ภาคใต้

ปัจจุบันความต้องการบริโภคไก่พื้นเมืองมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากคุณสมบัติพิเศษของเนื้อไก่พื้นเมือง ได้รับการยอมรับว่าเป็นเนื้อที่มีรสชาติดี เนื้อแน่น เหนียว มีมันน้อย อีกทั้งเป็นแหล่งอาหารโปรตีนคุณภาพดีที่มีความสำคัญต่อสุขภาพของคนในชุมชน และปลอดภัยจากการตกค้างของสารปฏิชีวนะต่างๆ ด้วยวิธีการเลี้ยงแบบพื้นถิ่น จึงเป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภคส่งผลให้ราคาเนื้อไก่พื้นเมืองสูงกว่าเนื้อไก่ทั่วไป 2 - 3 เท่า โดยเฉพาะในเทศกาลสำคัญ เช่น ปีใหม่ และตรุษจีน เป็นต้น แนวโน้มการเติบโตของตลาดไก่พื้นเมืองที่สูง และสามารถขยายการผลิตเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศ หากพิจารณาในส่วน of ไก่พื้นเมืองในประเทศไทยจะเห็นได้ว่า ไก่พื้นเมืองเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารให้กับประชากรได้ โดยปัจจัยที่มีผลต่อการชอบเนื้อไก่พื้นเมือง เพราะรสชาติดี และความแน่นนุ่มของเนื้อ คล้ายคลึงกับประเทศในเอเชียที่นิยมบริโภคเนื้อไก่พื้นเมืองมากกว่าไก่พันธุ์อื่นๆ อาทิ ประเทศจีน พบว่า เหตุผลที่มีการนิยมบริโภคไก่พื้นเมือง เพราะรสชาติ (flavor) และความแน่น (firmness) ของเนื้อ (Tang et al., 2009)

ด้านต้นทุน และผลตอบแทนในการผลิตไก่พื้นเมืองในพื้นที่ภาคใต้ โดยส่วนใหญ่ นิยมเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในชุมชนโดยใช้เวลาเฉลี่ย ประมาณ 16 สัปดาห์ต่อรอบการผลิต ด้านต้นทุนผลตอบแทนการผลิตไก่พื้นเมือง ของเกษตรกร พบว่า ต้นทุนผันแปรที่สำคัญ ประกอบด้วย ค่าอาหาร ค่าพันธุ์ไก่ และ ค่าเสียโอกาสแรงงานครัวเรือน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมืองที่มีสัดส่วน สูงที่สุดนี้มาจาก ค่าอาหารสัตว์ ดังนั้นหากเกษตรกรในชุมชนมีการบริหารจัดการต้นทุน ค่าอาหารสัตว์ หรือมีแนวทางในการลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์ลงจะส่งผลต่อกำไรที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งการวางแผนการผลิตไก่พื้นเมืองเพื่อจำหน่าย โดยให้ปริมาณผลผลิตไก่พื้นเมือง ออกสู่ตลาดในช่วงเทศกาลสำคัญในแต่ละพื้นที่ จะส่งผลให้เกษตรกรได้รับราคาที่สูงขึ้น และการจัดจำหน่ายในรูปแบบไก่พื้นเมืองชำแหละ จะได้สัดส่วนกำไรที่เพิ่มขึ้นมากกว่า การจำหน่ายในรูปแบบไก่มีชีวิต

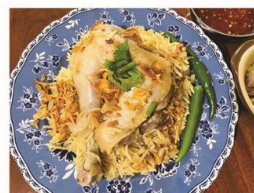
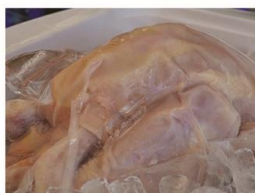
ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไก่พื้นเมืองในพื้นที่ภาคใต้ พบว่า เกษตรกรนิยม จำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่นมากที่สุดเนื่องจากความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร และความไว้วางใจ ซึ่งทำการติดต่อซื้อขายกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน รองลงมาคือ จำหน่ายให้แก่พ่อค้าส่ง/พ่อค้าปลีกที่มารับซื้อในชุมชน และช่องทางอื่นๆ เช่น จำหน่าย ให้กับผู้บริโภคในชุมชนโดยตรง หรือร้านอาหารในชุมชน ตามลำดับ ซึ่งผู้รวบรวมในท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานด้านการตลาด การรวบรวม ตลอดจนการกำหนดราคา

ลักษณะการจำหน่ายไก่พื้นเมืองภาคใต้โดยทั่วไปนั้น มีรายละเอียดดังนี้

1

การจำหน่ายไก่มีชีวิต โดยทั่วไปนิยมจำหน่ายไก่มีชีวิตที่มีน้ำหนักประมาณ 1.2 - 1.5 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ยประมาณกิโลกรัมละ 80 - 90 บาท ทั้งนี้ขึ้นกับ พื้นที่ และเทศกาล ราคาไก่พื้นเมืองจะสูงขึ้นในช่วงเทศกาล เช่น ปีใหม่ ตรุษจีน และสงกรานต์ ดังนั้นเกษตรกรควรวางแผนการผลิตให้ไก่พื้นเมืองสามารถออก จำหน่ายได้ในช่วงดังกล่าว โดยปกติไก่พื้นเมืองสามารถจำหน่ายได้ตั้งแต่อายุ 12 - 16 สัปดาห์ น้ำหนักตัวเฉลี่ย 1.2 - 1.5 กิโลกรัม ซึ่งเป็นช่วงอายุ และ น้ำหนักตัวที่กำลังเป็นที่ต้องการของตลาด

การจำหน่ายไก่ชำแหละ เกษตรกร และพ่อค้ารวบรวมบางรายต้องการเพิ่มมูลค่าของไก่พื้นเมือง โดยการชำแหละ และเอาเครื่องในออก ยกเว้น หัวใจ ตับ และกึ้น เพื่อจำหน่ายในตลาดสด หรือตลาดชุมชน ราคาเฉลี่ยประมาณ 120 – 150 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งราคาอาจผันแปรแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ และช่วงเทศกาล อีกทั้งผู้ประกอบการร้านอาหารแต่ละร้านต้องการไก่พื้นเมืองที่มีลักษณะแตกต่างกันบ้าง ตามประเภทอาหารที่จำหน่าย เช่น ผู้ประกอบการบางรายต้องการเฉพาะไก่พื้นเมืองที่มีน้ำหนักตัวมากกว่า 1.5 กิโลกรัม บางรายต้องการเฉพาะไก่พื้นเมืองเพศผู้ หรือเพศเมีย โดยขึ้นอยู่กับเมนูหลักที่ผู้ประกอบการร้านอาหารจำหน่ายให้กับผู้บริโภค สำหรับผู้บริโภคส่วนใหญ่นิยมซื้อไก่พื้นเมืองเพื่อประกอบอาหารในครัวเรือน โดยเหตุผลในการซื้อไก่พื้นเมืองนั้น เนื่องจากไก่พื้นเมืองสามารถให้คุณค่าทางโภชนาการทางอาหารได้เป็นอย่างดี มีราคาที่เหมาะสมกับคุณค่าโภชนาการที่คาดว่าจะได้รับ และเลือกซื้อเนื่องจากเนื้อของไก่พื้นเมืองมีความเหนียวนุ่ม ประุงอาหารได้หลากหลาย และมีรสชาติดี (จรีวรรณ และคณะ, 2565)

- กรมปศุสัตว์. 2559. คู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมืองกรมปศุสัตว์ ระบบปล่อยอิสระและอินทรีย์.
กรมปศุสัตว์. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมปศุสัตว์. 2563. ข้อมูลจำนวนปศุสัตว์ในประเทศไทยปี 2563. กลุ่มสารสนเทศและสถิติ
ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมปศุสัตว์. 2550. คู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมือง. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- จิรวรรณ จันทรังค, ณปภัช ช่วยชูหนู และ ประพจน์ มลิวัลย์. 2565. ห่วงโซ่อุปทานไก่พื้นเมือง
กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารเกษตรพระวรุณ 19(2): 66 – 73.
- สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 9 กรมปศุสัตว์. 2555. คู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมือง.
กรมปศุสัตว์. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- บัญญัติ เหล่าไพบูลย์. 2546. การฟักไข่และการจัดการโรงฟัก. ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะ
เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.
- บัญญัติ เหล่าไพบูลย์ และมนต์ชัย ดวงจินดา. 2555. ไก่พื้นเมืองไทย: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต.
แก่นเกษตร.40: 309 - 312.
- พิน นวลศรีทอง. 2549. การฟักไข่และการจัดการโรงฟัก. ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. นครศรีธรรมราช.
- Peters, J., Lebrasseur, O., Irving-Pease, E. K., Paxinos, P. D., Best, J., Smallman, R., ... &
Larson, G. 2022. The biocultural origins and dispersal of domestic chickens.
Proceedings of the National Academy of Sciences, 119(24), e2121978119.
- Tang, H., Y. Gong, C. Wu, J. Jiang, Y. Wang, & K. Li. (2009). Variation of meat quality
traits among five genotypes of chicken. Poultry Science. 88: 2212–2218.

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

109 หมู่ที่ 2 ตำบลท่าใหญ่
อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
80110

คณะผู้จัดทำ

ดร.ณปภัช ช่วยชูหนู
พศ.ดร.จรีวรรณ จันทรคัง
พศ.ดร.ประพจน์ มลิวัลย์
นายไพศาล กะกุลพิมพ์